

یادداشت میهمان

منطق زیستن در جهان چندقطبی

فرهاد توانانیا

● قدر مسلم وجود جهان چندقطبی این امتیاز را داشت و دارد که طراحان سیاست‌گذاری خارجی کشورمان بتوانند با لحاظ‌کردن تفکر و منطق سیاسی و ظرفیت‌های لازم برای حضور در رقابت‌های جهانی و تعامل در جهت حفظ منافع ملی و موجودیتشان، در زمانی که قدرت‌هایی مانند آمریکا نومحافظه‌کار، چین (دارای بیشترین جمعیت)، کشورهای عضو اتحادیه اروپا و روسیه (به لحاظ سیاسی و توانمندی در تکنولوژی هسته‌ای و نظامی پیشرفته) در مقابل یکدیگر صف‌آرایی کرده‌اند، درک و ارزیابی واقع‌بینانه‌ای در موقعیت و توان خود داشته باشند. اکنون در هنگامه جهانی‌شدن، هرچند بر نزدیکی و وابسته‌ترشدن کشورها به یکدیگر در عرصه‌های اقتصاد، سیاست و فرهنگ افزوده می‌شود ولی فراموش نکنیم که این پدیده در هنگام بروز افراطی‌ترین و محافظه‌کارترین نوع سرمایه‌داری رخ می‌دهد و بیشتر یک‌سویه است.

ایران به‌لحاظ واقع‌شدن در منطقه‌ای دارای مختصات ژئوپلیتیک حساس و برخورداری از انرژی و منابع سرشار انسانی و زیرزمینی، دیرگاهی است که مصائب و مزایای تاریخی این مسئله را پشت‌سر گذاشته و همچنان پیش‌رو دارد. بر اثر فقدان همین ارزیابی از موقعیت جغرافیایی خاص و مقدرات تاریخی ایران و به‌واسطه برخی اقدامات و ناکام‌ماندن برجام، اکنون شاهد تحریم بی‌سابقه هستیم. تحریمی که به‌جز بحران اقتصادی و مالی – و ورشکستگی همه‌جانبه آن – و فقر و تحمیل رنج‌ها و مرارت‌های فراوان به یک ملت و جامعه در بر نداشته است. بسیاری از کارشناسان و نخبگان، آینده ایران را در صورت دوام‌داشتن این سیاست‌ها تیره‌وتار می‌بینند.

الزامات سیاست خارجی و روابط بین‌المللی ما می‌طلبد که در پی برقراری نوعی موازنه در سیاست خارجی و سیاست‌ورزی، ضمن حفظ استقلال و عدم وابستگی، استقبال و بهره‌گیری از سرمایه‌ها، توان و کمک‌های علمی- فنی از سوی همه کشورها با لحاظ‌کردن منافع ملی، عدم مداخله در امور داخلی دیگران و حفظ حسن همجواری با همسایگان و بهره‌ز از دیدگاه‌های بی‌ثمر و پرهزینه باشیم.

کوتاه از دیپلماسی

وزیر خارجه آلمان:

بایدن می‌تواند برجام را نجات دهد

● **ایلنا:** هایکو ماس، وزیر خارجه آلمان گفت: انتخاب جو بایدن فرصتی برای احیای برجام است. به گزارش پولیتیکو، وی ابراز خوش‌بینی کرد که در ایالات متحده بحث‌هایی درباره ورود به برجام و اصلاح این توافق شکل گیرد. او گفت: ما در مورد ایران به هیچ چیز نخواهیم رسید. اگر اروپا و ایالات متحده استراتژی‌های کاملاً متفاوتی داشته باشند، باید به این جدایی پایان داد. ماس گفت: جای مذاکره مجدد وجود دارد؛ زیرا ایالات متحده از موشک‌های بالستیک ایران و نقش ایران در منطقه انتقاد کرده است. اگر این یک پیش‌شرط است، می‌تواند راهی برای جمع‌شدن دوباره باشد.

رزمایش نیروی دریایی آمریکا و کویت در خلیج فارس

● **ایلنا:** به گزارش «نیوی ریگانکیشن» پنتاگون اعلام کرد: گارد ساحلی کویت و نیروی دریایی و گارد ساحلی آمریکا در شمال خلیج فارس در رزمایشی مشترک شرکت کردند. این رزمایش گشت‌زنی‌های مشترک، مانورهای تانتیکو و همکاری‌های مختابری برای افزایش توانایی‌های دو کشور را شامل می‌شود.

نشست آنلاین سران شانگهای با حضور روحانی روز سه‌شنبه

● **ایسنا:** بیستمین نشست سران کشورهای عضو سازمان همکاری شانگهای با حضور حسن روحانی، رئیس‌جمهوری ایران و به ریاست و میزبانی ولادیمیر پوتین، رئیس‌جمهوری روسیه، روز سه‌شنبه ۲۰ آبان به صورت برخط برگزار خواهد شد. به گفته سفارت ایران در مسکو، در این نشست مهم‌ترین موضوعات سیاسی، اقتصادی و امنیتی منطقه‌ای و بین‌المللی مورد بحث و تبادل نظر رؤسای جمهور کشورهای عضو قرار خواهد گرفت.

اردکانیان برای تسلیم پیام رئیس‌جمهوری وارد دوحه شد

● **ایرنا:** رضا اردکانیان، وزیر نیرو و رئیس کمیسیون همکاری‌های مشترک اقتصادی ایران و قطر، به‌منظور تسلیم پیام رئیس‌جمهوری اسلامی ایران به امیر قطر، صبح دیروز وارد دوحه شد. توسعه روابط اقتصادی و برنامه‌ریزی برای برگزاری هرچه سریع‌تر هفتمین کمیسیون مشترک دو کشور در آینده نزدیک از برنامه‌های اصلی وزیر نیرو در این سفر است. قرار است کمیسیون مشترک همکاری‌های دو کشور تا پایان سال جاری میلادی برگزار شود.

زینب، اسماعیلی‌سیوری روزنامه‌نگار

اوایل بهمن ۹۷ در روزنامه «شرق» تیتُر زدیم: «پیگیری برجام از جانشین ترامپ»؛ تیتُر اول آن روز روزنامه مربوط به مصاحبه‌ام با مجید تخت‌روانچی، معاون سیاسی وقت دفتر رئیس‌جمهور بود. روانچی که اکنون سفیر ایران در سازمان ملل است، زمان مذاکرات هسته‌ای عضو تیم مذاکرات بود. او در این گفت‌وگو در پاسخ به سوآلاتم درباره انتخابات آمریکا و احتمال روی‌آرآمدن دموکرات‌ها با یادآوری زود هنگام‌بودن پاسخ، درباره این پرسش، پاسخ داده بود: «آنچه مهم است، اعتقاد ما (و خیلی از کشورها و همه اعضای فعلی برجام) این است که برجام تعهد آمریکاست و با تغییر دولت تغییر نمی‌کند. تعهد بین‌المللی آمریکاست. حالا یک رئیس‌جمهور آمده و این تعهد را قبول نمی‌کند؛ ممکن است رئیس‌جمهور دیگری سال ۲۰۲۰ بیاید (اگر تا آن زمان برجامی در کار نباشد، چون معلوم نیست چه اتفاقی خواهد افتاد) چه دموکرات باشد چه جمهوری‌خواه، بالاخره این تعهد بر عهده آمریکاست که انجام شود. در اجرای تعهد تا انتخابات بعدی فاصله می‌افتد، اما در اصل تعهد آمریکا تغییری ایجاد نمی‌شود. انتظار

روح‌اله نغسی: درباره اهمیت نتیجه انتخابات آمریکا برای ایران، در پنج روز طولانی انتخابات ایالات‌متحده، بسیار نوشتم و نیز نوشته خواهد شد. برخی معتقدند جو بایدن شرایطی بدتر از دونالد ترامپ برای ایران خواهد ساخت، برخی پیروزی او را فرصت بازگشت و ادامه روند کاهش تنش می‌دانند، برخی معتقدند پیروزی او روی انتخابات ۱۴۰۰ ایران تأثیر خواهد گذاشت و شانس نیروهای حامی دیپلماسی در کشور را بالا خواهد برد و برخی معتقدند او در اجماع‌سازی و فشار سیاسی بر ایران موفق‌تر خواهد بود اما شدت تحریم‌ها در دوران او، مثل دوران ترامپ نخواهد بود که حتی راه ورود دارو را به ایران ببندد.

اما همه اینها مربوط به تصمیماتی است که بایدن پس از شروع به کار باید بگیرد. تا پیش از اینکه کار به اصل مطلب برسد، مسائلی هستند که باید اول تکلیف آنها مشخص شود تا بعد کار به هرگونه تعامل یا تقابل احتمالی برسد. در این نوشته‌ش قصد داریم مسائلی را مرور کنیم که پیش از مرحله نهایی، می‌توانند کاهش تنش بین ایران و آمریکا را سخت‌تر یا آسان‌تر کنند و به آن شکل بدهند.

تکلیف نامعلوم سنا

تحلیل نهایی انتخابات ۲۰۲۰ آمریکا را عملاً باید به دو، سه ماه بعد واگذار کرد. دلیل اول این است که هنوز حتی شمارش آرای انتخابات ریاست‌جمهوری به پایان نرسیده است، اما علاوه‌براین، کار دو انتخابات در جورجیا به مرحله دوم رسیده است. جورجیا که امسال قرار بود یکی از کرسی‌های سَنای خود را به رأی بگذارد، به‌دلیل استعفای سال گذشته سناتور صاحب کرسی دیگر، انتخاباتی ویژه را برای امسال ترتیب داد تا هر دو کرسی قرمز این ایالت بخشی از رقابت سنا شوند. قانون خاص انتخابات جورجیا که همه نامردها را با هم پای صندوق می‌فرستد و حداقل رأی ۵۰ درصدی را برای برنده ضروری می‌داند، باعث شد کار هر دو انتخابات با حضور یک دموکرات و یک جمهوری‌خواه به مرحله دوم بکشد. دیوید پردو و کلی لافلر جمهوری‌خواه که اکنون روی کرسی‌های جورجیا در سنا نشسته است با رافائل وارانک و جان آساف دموکرات رقابت می‌کنند. از طرف دیگر در آلاسکا نیز هنوز بسیاری از آرا شمارش نشده‌اند و سناتور دن سالیوان جمهوری‌خواه با آل گروس در رقابت است. نتایج کارولینای شمالی بین سناتور تام تیلیس جمهوری‌خواه و کل کانینگهم دموکرات نیز هنوز اعلام نشده‌اند. شانس دموکرات‌ها برای کسب این کرسی‌ها، خیلی بالا نیست. به‌خصوص در آلاسکا این پیروزی بعید به نظر می‌رسد و در کارولینای شمالی تیلیس تقریباً رقیب دارد. اما به‌رحال این کرسی‌ها مشخص خواهند کرد که جمهوری‌خواهان با چهار کرسی اختلاف اکثریت را در دست خواهند داشت، دموکرات‌ها با چهار کرسی بیشتر سنا را به دست خواهند گرفت با اتفاقی بین اینها می‌افتد.

وضعیت ترکیب سنا البته برای دولت پیش‌روی بایدن از همه لحاظ اهمیت کلیدی دارد اما تا آنجا که به ایران مربوط است، از دو زاویه، سنا می‌تواند روی سیاست‌های بایدن در قبال ایران اثرگذار باشد.

وزیر خارجه چه کسی خواهد بود

گزینه‌های وزارت خارجه بایدن از مدت‌ها پیش مطرح شده‌اند. جدی‌ترین گزینه سسوزان رایس، مشاور امنیت ملی باراک اوباما بوده است و پس از او سناتور کریس مرفی از کانکتیکت و سناتور کریس کونز از دلوِر و نیز مشاور سیاست خارجی کارزار بایدن یعنی اتنونی بلینکن گزینه‌های مطرح هستند. نامی از ویلیام برنز، کهنه‌سرباز دیپلماسی آمریکا نیز در بین احتمالات به چشم می‌خورد.

از این ترکیب، رایس، مرفی و برنز، احتمالا

ما و بقیه اعضای برجام است که آمریکا به این تعهد عمل کند».

او که البته پیش‌تر هم در نیویورک مأموریت دیپلماتیک داشته و بعدتر هم معاون اروپا و آمریکای وزارت خارجه بوده، درباره سیاست خارجی آمریکا می‌گوید: «اینکه سیاست خارجی آمریکا با تغییر رؤسای‌جمهور تغییر اساسی و بالا و پایین شدید نخواهد داشت. نابراین بعید می‌دانم کسی که در ۲۰۲۰ سر کار بیاید، اگر هم مخالف ترامپ باشد (چه جمهوری‌خواه چه دموکرات)، نسبت به جمهوری اسلامی ایران به غیر از برجام خیلی متفاوت عمل کند. انتظار ما و بقیه اعضای برجام این است که آمریکا به تعهداتش در چارچوب برجام عمل کند. اگر رئیس‌جمهور بعدی به این تعهدات عمل کند، خب متفاوت با سیاست ترامپ است».

حالا کمتر از دو سال از آن مصاحبه گذشته، اما رسیده‌ایم به همان روزی که آن زمان صحبتش را کرده بودیم. برجام توافقی بین‌المللی بود که باید

دیپلماسی

در مواجهه با رئیس‌جمهور جدید آمریکا:

بازگشت به برجام را مطالبه کنید

به‌عنوان مطالبه ایران روی میز باشد و پیش از هر چیز، این ایران است که باید آن را مطالبه کند؛ چون طبیعتاً پیش از دیگر اعضا، تحت تأثیر خروج آمریکا خسارت دیده است.

جو بایدن، رئیس‌جمهور منتخب آمریکا، چند روز پیش در سخنرانی بعد از پیروزی‌اش در انتخابات از اتحاد و آشتی ملی و مبارزه با کرونا سخن گفته و البته درباره برخی دستورات اجرایی که به‌محض ورود به کاخ سفید صادر خواهد کرد؛ ازجمله توافق آب‌وهوایی، بازگشت به عضویت سازمان بهداشت جهانی و رفع ممنوعیت ورود اتباع مسلمان و… اما ایران و برجام در بین دستورات فوری رئیس‌جمهور جدید آمریکا جایی ندارد.

شاید عجیب به نظر نباید؛ چون در این دوره از انتخابات اساسا ایران و سیاست خارجی موضوع چندان پراهمیتی برای رأی‌دهندگان نبود؛ اما پراهمیت است. این نشان می‌دهد که این ایران است که باید مطالبه کند و برای مذاکره بر سر بازگشت به

چشم‌انداز رئیس‌جمهور منتخب آمریکا در موضوع ایران چگونه است؟

چالش‌های بایدن در مسیر ارتباط با تهران

پیش از آنکه بایدن به مسئله ایران فکر کند، چند موضوع دیگر باید مشخص شود

البته در شرایطی که اکثریت دموکرات ضعیف باشد یا وجود نداشته باشد، هستند دموکرات‌هایی که نسبت به برجام و توافق با ایران، نگاه مثبتی نداشته‌اند. چاک شومز از نیویورک که رهبر دموکرات‌ها در سناست، خود از جمله سیاست‌مدارانی است که رابطه خوبی با اسرائیل دارد و به همان مناسبت، چندان به توافقی هسته‌ای خوش‌بین نبوده است. بنجامین کاردین از مریلند، رابرت منتزر از نیوجرسی و جو منشن از ویرجینیای غربی نیز دیگر سناتورهای دموکرات هستند که موضوعی منتقدانه در این‌باره داشته‌اند. در شرایطی که دولت بایدن در این‌باره به‌سختی افتاده باشد و بخواید به دنبال اقناع نفر به نفر باشد، این احتمال وجود دارد که علاوه بر جمهوری‌خواهان، یکی دو نفر از دموکرات‌ها هم بخوانند به دنبال انگذاری روی روند گفت‌وگو باشند. البته مهم است که آیا خواسته‌های احتمالی کسانی که بایدن برای کسب رأی لازم به سراغشان می‌رود، از سوی ایران قابل‌قبول و پذیرش خواهد بود یا نه. این امکان نیز وجود دارد که حداقل‌های مورد نظر منتقدان توافق با ایران، با حداکثرهای قابل‌پذیرش برای ایران، نقطه اشتراکی نداشته باشد. در چنین حالتی، باز این احتمال به وجود می‌آید که بایدن نتواند تجربه خاصی در گفت‌وگو با ایران به دست بیاورد و کاهش شدت تحریم‌های ایران و رفع موانع مقابله ایران با کرونا، حداکثر کاری باشد که دولت او پی بگیرد.

این البته از مواضع بایدن برنمی‌آید و تمام مواضع او و مشاوران سیاست خارجی‌اش می‌بنی‌بر این بوده که او صمیم است. دستاورد کلیدینک بزرگ رئیس سابقش را نجات دهد و مسئله‌ای که تمام دوران ریاست‌جمهوری اوباما و بخشی از دوران جورج دبلیو بوش، صرف پیشرفت در آن شده بود و در چهار سال ترامپ دوباره گره‌های محکمی بر آن خورده، حداقل به وضعیت پیشین برگردد. هر چه نباشد، در سیاست‌های دولت بایدن، به‌خصوص در سیاست خارجی، «بازگشت به وضعیت پیشین» از کلیدواژه‌های مهم کارزار او بوده است. ازاین‌رو، بایدن اگر هم با موانعی در سنا روبه‌رو شود، به آسانی دست‌هایش را بالا نخواهد برد.

۲ ماه برای ترامپ بگذرد

پتانسیل دردسرساز دیگر برای مسئله ایران در دولت بایدن، آخرین جرعه جام تهی ریاست‌جمهوری ترامپ خواهد بود. از مدت‌ها پیش گفته شده است که ترامپ درصورتی‌که بپازد، در دو ماه باقی‌مانده تا تحویل دولت، بدون نگرانی برای انتخابات، هرکاری از دست‌ش برآید انجام خواهد داد. او البته انرژی خود را فعلاً تا حد بسیاری صرف به‌جانش‌کلیدینک نتیجه انتخابات خواهد کرد، اما به‌رحال از دیگر پرونده‌های روی میزش هم غافل نخواهد بود. همین حالا خبر رسیده است که البوت ابرامز، نماینده ویژه آمریکا در امور ایران و ونزوئلا سفری به اسرائیل داشته و قرار است به همکاری با اسرائیل و برخی کشورهای حاشه خلیج‌فارس، موجی از تحریم‌های جدید علیه ایران وضع شوند. البته، ترامپ حداکثر

برجام و تعهدات طرف مقابل و خسارت‌ها شروع به بررسی کند. این‌بار دیگر نوبت ماست و نباید منتظر فعل طرف مقابل بمانیم؛ گویی دزدی مالی از ما برده باشد، آیا ما منتظر می‌مانیم که او بیاید و حق ما را برگرداند یا آن که دزد به مالش زده است، می‌رود و مطالبه می‌کند؟

برجام خوب یا بد، ضعیف یا قوی یا هر صفتی که برایش تصور کنیم، نقطه عزیمت ماست و نباید آن را نادیده بگیریم و به نقطه صفر برگردیم.

روز گذشته سعید خطیب‌زاده، سخنگوی وزارت امور خارجه، در پاسخ به سوآلاتی درباره تحلیل‌های موجود در کشور در مورد انتخابات آمریکا گفته است: «ما درباره آمریکا واقع‌نگر هستیم، به اقدامات آمریکا توجه می‌کنیم؛ در چارچوب آنچه وجود دارد که منظورمان قطع‌نامه ۲۲۳۱ شورای امنیت و برجام است. ما باید ببینیم که آمریکایی‌ها در عمل چه می‌کنند و در این زمینه به حرف، تحلیل و پیام توجهی نداریم، بلکه اقدامات را ملاک قرار می‌دهیم. اگر فضای جدیدی وجود داشته باشد، در چارچوب آنچه وجود دارد، تصمیم‌گیری می‌کنیم». اگرچه در بُعد کلان این سخن را می‌توان درست دانست، اما نباید فوریت برنامه‌ریزی درباره بازپس‌گیری مطالبه‌مان را از یاد برد. اگر این‌گونه پیش برود، ما در همان گام‌های پیشین درجا می‌زنیم. برخی میانجیان و رابطان اکنون باید فعال شوند.

تحریم‌های اثرگذار را مدت‌ها پیش وضع کرد و چندماهی است که تحریم‌های تازه‌ای که اعلام می‌شوند، بیشتر جنبه نمادین دارند یا مشخصاً سیاست‌مداران و مقامات ایران را هدف می‌گیرند، ازاین‌رو، صرف تشدید تحریم‌ها کلیت داستان را تغییر خاصی نخواهد داد بلکه ممکن است یادآوری مکرر وضعیت تحریمی بتواند با زنده‌نگه‌داشتن بحث درنهایت به سود برنامه‌های بایدن تمام شود.

اما اگر دولت ترامپ در دو ماه باقی‌مانده، اقدام خطرناک جدی انجام دهد، از قبیل حمله به مواضع نیروهای ایرانی با نزدیک به ایران یا حتی اقدام نظامی در خاک ایران، این امکان وجود دارد که رابطه را چنان وارد فُاز تقابل و درگیری یا حتی جنگ کند که وقتی بایدن بر سر کار می‌آید، تنها گزینه پیش‌روی مدیریت تقابل نظامی با ایران باشد و گزینه‌های دیپلماتیک‌تر از دسترس او دور شده باشند. در چنان شرایطی البته دموکرات‌ها شایدا رویکرد جمهوری‌خواهان در این زمینه را زیر سؤال خواهند برد و مقایسه با تصمیمات جنگی بوش زنده خواهد شد، اما این در اصل ماجرا تفاوتی ایجاد نمی‌کند.

چرا گزینه چالش نظامی جدی، جدی نیست

البته به سه دلیل می‌شود پیش‌بینی کرد که چنین اتفاقی رخ ندهد. دلیل اول شخصیت ترامپ است که بی‌تمایل به جنگ و درگیری نظامی بوده است و در بزنگاه‌هایی که لاقال بهانه کافی برای جدال نظامی با ایران داشته، از اقدام و تشدید شرایط خودداری کرده است. دلیل دوم عدم موافقت سران دفاعی و نظامی آمریکا، حتی در دوران ترامپ و حتی در میان بخشی از اطرافیان اوست که همراه و موافق چنین اقداماتی و تحمیل هزینه‌های آنها به کشور نیستند. دلیل سوم شاید سیاست‌مداران‌تر از آن باشند که ترامپ به آن توجهی کند اما به‌رحال مطرح است. رقابت سنای جورجیا با دو کرسی‌اش، دقیقاً در ژانویه برگزار می‌شود. اگر جمهوری‌خواهان اقدام بزرگ و جدی برخلاف مواضع خواست‌های رأی‌دهندگان این انتخابات انجام دهند، ممکن است عامل خوبی برای تهییج رقیب و بدنه رایش شوند و سنا را از دست بدهند. مسئله‌ای مثل کسب یک کرسی دادگاه عالی آن‌قدر برای آنها مهم بود که حاضر شوند کرسی‌های خود را به خطر بیندازند اما یک برآش پیش‌بینی و بی‌حاصل به ایران شاید آن‌قدر مهم نباشد که به خاطرش تمام ساختار حاکم را در دست دموکرات‌ها ببینند.

ایران چه می‌کند

آخرین عاملی که تا پیش از شروع کار بایدن می‌تواند صحنه را تغییر دهد، تصمیمات و اقدامات احتمالی از سوی ایران است که کمابیش در همان زمین دو ماه باقی‌مانده ترامپ و با همان شرایط رخ می‌دهد. اگر ایران در این فاصله شرایط و خواسته‌ها، انتظارات و امکانات خود را برای دولت آینده تبیین کند، می‌تواند تصویر شفاف‌تری برای شروع کار در مقابل بایدن قرار دهد. از طرفی اگر ایران کارتهای خود را نگه دارد و منتظر ورود معاون سابق اوباما به کاخ سفید بماند نیز بایدن مسیر خود را خواهد رفت. حالت سوم اما حالت نگران‌کننده‌تری است. اگر صدایی از ایران ناگهان از ناممکن بودن هرگونه مذاکره با بایدن سخن بگوید، ممکن است تصور هرگونه تماس با ایران آن‌چنان مخدوش شود و استدلال‌های مخالفان ایران در واشنگتن آن‌چنان برجسته شود و متحدان آمریکا در منطقه آن‌چنان بر علیه ایران موضع قاطعی بگیرند که باز دولت بایدن چاره‌ای نداشته باشد جز اینکه تقابل تازه شکل‌گرفته را مدیریت کند، با این پاسخ پذیرفتنی به حامیان دیپلماسی در واشنگتن که من می‌خواستم، خودشان مهلت ندادند و راه را بستند.

ادامه از صفحه اول

۳ نکته کلیدی برای ایران مقابل بایدن

نادیده‌گرفتن رفتن چنین مردی از کاخ سفید با این رویکرد در برابر ایران، حمایت بسیار بالاتر از سیاست رسمی آمریکا از اسرائیل، دربریش گرفتن توسعه کمپ دیوید در منطقه دیوید و هم‌مرزکردن رژیم صهیونیستی با ایران، باغی‌گری در سطح جهان و زیرپاگذاشتن همه معاهدات بین‌المللی، چیزی جز انکار روز روشن نیست.

رئیس‌جمهور منتخب آمریکا قبل از پیروزی در انتخابات به‌صراحت اعلام کرده که به توافق برجام بازخواهد گشت. اینکه این امر چه زمانی پس از تصدی او بر کرسی ریاست در ۲۰ ژانویه ۲۰۲۱ اتفاق بیفتد تا حدود بسیار زیادی با ارزی‌نی‌های قبل از ورود بایدن به کاخ سفید ارتباط دارد. بدون هیچ شک و تردیدی می‌توان حدس زد که از هم‌اکنون لابی‌های اسرائیلی و عربی مخالف توافقی هسته‌ای دور جدیدی از فعالیت فشرده نزد تیم بایدن را آغاز خواهند کرد. علاوه بر مخالفت‌های صریح نتانیاهو و دهان‌کفرکرده او در مجمع عمومی سازمان ملل متحد و نمایش متضک برنامه هسته‌ای ایران، از یاد نبرده‌ایم که شاهزاده سعود الفیصل، وزیر خارجه وقت عربستان، با عجله به وین رفت و با جان کابن در هواییمای خود ملاقات کرد تا به نظر خود مانع توافق با ایران شود. سیاست امروز اسرائیل و عربستان در مقابل ایران به مراتب شروانه‌تر و ضدیت با ایران صریح‌تر شده و شاهد اتحادی بین اسرائیل و تعدادی از رژیم‌های عربی محور ایران هستیم. طرفه آنکه نقطه وصل این اتحاد نامیوم ایران‌هراسی برخاسته از طرف اسرائیل و تیم ترامپ و البته در یک نکرش واقع‌بینانه برخی از اقدامات از طرف ما بود.

به نظر می‌رسد ایجاد شکاف در این اتحاد، باید از اولویت‌های سیاست خارجی ایران در دوره پساترامپ باشد. برای تحقق این امر پیشنهاد می‌کنم:

اول، با توجه به سیاست اعلام‌شده بایدن در بازگشت برجام، ایران از به‌کارگیری ادبیاتی که می‌تواند فرصت برای لابی مخالفان عربی، اسرائیلی باشد، پرهیز کند. اینکه بایدن با چه شرایطی به برجام بازمی‌گردد و شرط ما چیست، بیش از آنکه سیاستی نویتی و بیان مواضع رسانه‌ای باشد، می‌تواند از طریق گفت‌وگو قبل از ورود بایدن به کاخ سفید صورت گیرد. تجربه موفق مذاکرات دوجانبه در خلال مذاکرات قبل، چه در عمان یا ژنو و وین، مدل خوبی برای این مهم است.

دوم، از هم‌اکنون می‌توان نگرانی محمد بن‌سلمان را از خلال سیاست‌های اعلامی بایدن در قبال ایران، مشاهده کرد. برای گرفتن بهانه از دست کسانی که سیاست‌های منطقه‌ای ایران را خطرناک می‌دانند، ضروری است دستگاه دیپلماسی متمرکز خود را بر اصلاح و بازسازی روابط با همسایگان بگذارد. با وجود هشدار، این مهم به‌ویژه در پرتو رویکردهای عربستان در برابر ایران، توجه داشته باشیم که پیشرفت در بهبود روابط ایران با جهان، مشوق رژیم‌های عربی برای کاهش خصومت و دربریش‌گرفتن سیاسی منطقی و براساس منافع مشترک خواهد بود.

سوم، سیاست خارجی کشورها، امری فراجناحی است. متأسفانه این مسئله در ایران به مناقشه بین جناح‌های سیاسی و تسویه‌حساب بین گروه‌های مختلف تبدیل شده است. اینکه یک نفر از مجلس یا از تریبون نماز جمعه یا ... بدون درنظرگرفتن شرایط رسمی حرفی زده و مشکلی برای کشور ایجاد کند، نشانه آزادی عقیده و دموکراسی نیست، دوره دوم‌ماهه تا جلوس بایدن در کاخ سفید از حساسیت فوق‌العاده‌ای برخوردار است. مدیریت این بازه زمانی را جدی گرفته و با تدبیر فرصت را برای طرف‌هایی که نگرانی آنها از پیروزی بایدن مشهود است و درصدد استفاده از زمان باقی‌مانده ترامپ یا تأثیرگذاری بر تیم آینده بایدن هستند، فراهم کنیم. با کناررفتن ترامپ راه برای دیپلماسی هموار است. از این فرصت برای تغییر شرایط در منطقه و روابط با جهان استفاده کنیم.

حل پدیده گردوغبار بادانش بومی

راهی کامل از این پدیده هرگز ممکن نخواهد بود و یکی از اصلی‌ترین راه‌هایی که می‌تواند وضع گردوغبار را آرام‌تر کند، استفاده از دانش بومی و محلی در کنار پذیرش اقلیم است. باید بدانیم در گذشته بومی‌ها از چه راه‌هایی برای مهار این پدیده استفاده می‌کردند و آنها را احیا کنیم و در کنار این موارد هم یادمان باشد همراهی سازمان‌ها تغییر ایده‌های قدیمی و استفاده از دانش‌های به‌روزتر تا چه میزان می‌تواند در این زمینه راهگشا باشد.

◀**دبیر ستاد ملی مقابله با گردوغبار سازمان حفاظت محیط زیست**